Փոստիը ԸՄԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի · – Տարեկան բաժանորդագինն է երկու եւ կէս արծաթի Լիէթր կամիրկի վճարելի, թէ՛ մայրաքաղաքին եւ իր արուարձանաց եւ թէ՛ գաւառաց համար : – վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կրնգդունուի : – Հատը 40 փարայ է, եւ կը գտնուի բանւոտորպուկս Գալիճի Գարու Չրագեան եւ գրագեան Գօղոս ագայի խանովթը : – Յանձնոդման տուղը 3 գրուշ է մէկ անգամի համար : Լուծի ատաճ կրկնայ տուիքի ամ–գամներու համար :

ՀԱՄՕՅԻ

Ս.ռ Տճօրէճ-Տէր Հ. Ս. Ալատճատեան

կ. Պ ո լ ի ս

Պալըգ–բազար Նաֆիյէ խան վերի յարկ Թիւ 16

ԸՈՒՂՂ

درعلیه‌ده بالق پازارنده نافعه خاننده اوست قاتده

١٦ نومرولی اوطه‌ده یونج غزته‌سی صاحب امتیازی

حمپارسوم آلاجاجیان

ADRESSE

H. S. ALADJADJIAN

Directeur du journal Arménien

PUUNTCH

16 Nafié-Han, Balouk-Pazar 16

CONSTANTINOPLE

Թիւ 2584 — ՇԱԲԱԹ — 1863—1866—1897 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 27

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԹԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ԳԼԽՋ ՀՈՒՆԻ

(Շար. 2583 Թիւէն)

Դ.

Ամուսնալուծում պահանջող Բիւզանդիոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչէ մինչեւ ցՈսրբն Յովսէփ կաթուղիկոս, ցկէս հինգերորդ դարու, դատարեալ ազգային հոգեւորական ժողովներէ խել մը ուրիշ կանոններ ալ հաւաքեր էր, որպիսիք են.

— Տղայք եւ անչափահասք եւ անյօժարք իրարու հետ չպսակուին. — Կրօնաւորք եւ վանականք աշխարհական իրաց չխառնուին. — Կոյս ընդ այրոյ չպսակուին. — Բահանայք արբեցող եւ հանգանակող (*) (միխանէճի) չըլլան. — Բահանայք դերի ապրանիին չգնեն եւ չպահեն. — վանքերը հացարար, կամ կթող եւայլն կիներ չգործածուին. — վանականները աշխարհականաց տուներ չքնանկին՝ այլ վանք եւ ժամատուն : —

Որովհետեւ, ինչպէս յայտնի է, այս կանոններ վիճաբանութեան առարկայ եղած խնդրոյն հետ չեշտ ու չիտակ յարաբերութիւն մը չունին, աւելորդ պարապում մը պիտի ըլլայ ասոնցմով զբաղելն. ուստի քննութեան կառնենք Դրնայ ժողովներէ ի մէջ բերած կանոնական յօդուածները՝

Դրնայ հինգերորդ ժողովոյն (645) Է. կանոնը կըսէ.

— Որք առանց սպասելոյ զեօթն ամ յետ գերութեանն լսել զկենդանութիւն ամուսնոյ իւրեանց՝ ամուսնացան ընդ այլսմ, անվաւեր լիցի պսակ նոցա : Իսկ եթէ յետ եօթն ամաց պսակեալ իցեն յանգէտս, ի դառնալ ամուսնոյ իւրեանց ի գերութենէ՝ թողցեն զայն զոր առին, եւ դարձցին առ առաջինն, եւ ապաչխարեսցեն ըստ սահմանելոյ եկեղեցւոյն. այնպէս եղիցի եւ որք ի գերութեան գոլով ամուսնացան : —

Յարգելի խմբագիրը կը համարի՝ թէ այս կանոնը հերքում է անկուժելիութեան, որ ընդհանուր դրական ապացոյցն է, և դործնական հերքումը լուծման վարդապետութեան : Այլը կորսընցնող կինը և դարձաբար կինը կորսնցնող այրը (ոչ թէ լքանողը՝) առ նուազն եօթն տարի պիտի սպասէ, ոչ թէ ժամանակ սպաննելու՝ այլ բարեխղճութեամբ վինտելու և ստուգելու համար ո՞ղջ թէ մեռած է իր օրինաւոր ամուսինը : Տարագիր ամուսնոյ մը ինչ եղած ըլլալն ստուգելու համար գործածուած բոլոր կարելի միջոցները պիտի սպառին, մեռած ըլլալուն համոզիչ նշաններըը հաւանականութեան աստիճաններէն անցնելով դրական ապացոյցի սահմանը պիտի կոխեն, մէկ խօսքով՝ կորսուած ամուսինը մեռած պիտի գիտնանք, յետոյ ուրիշի հետ պիտի ամուսնացնենք : Իսկ եթէ բարեբախտաբար թէ դժբաղդաբար՝ մեր բարեկամի զգացողութիւնը գիտէ՝ մեռեալ համարածնիս երեւան ելաւ, կատարուած ամուսնութիւնը՝ թէև յանգիստ սանայն օրինական մեղանչում համարելով պիտի խափանենք, կորսնցնող ամուսինը եաքինէն առնելով՝ առաջնոյն պիտի դարձնենք : Չէր բաւեր սակայն թիւ 2 ամուսնոյն այս ապերջանկութիւնը, սրտաբեկութիւնը, ամօթը ու խայտառակութիւնը, ապաշխարութեան ալ պիտի ենթարկենք : Հասկցաք հիմայ, յարգելի խմբագի՛ր, անլուծանելիութեան վարդապետութեան տեսակէտը, հասկցաք թէ եօթն տարի սպասումը ամուսնալուծման պայմանը չէ, այլ ամուսնոյն ողջութեան կասկածները փարատելու, և միայն ՄԱՀԸ, միակ իրական պայմանը, ամուսնալուծութեան ժամանակամիջոցը : Հասկցաք՝ որ նոյն իսկ այս կանոնով՝ կենդանի ամուսնոյն ներկայութիւնը ընդ այլսմ ամուսնութիւնը շնութիւն կըլլայ եղեր, և հետեւապէս՝ իբրև մեղանչումն, արդարացման համար, ապաչխարութեան կարօտող օրինազանցութիւն :

Ի Գաւթն գումարեալ Է. Դ ժողովը (719) կը կանոնէ :

— Որ հանդերձեալն են պսակիլ տարցի վնասա քահանայն յեկեղեցին (*) եւ անդ պսակեսցի :

Ա յս կանոնը հաստատ կը պահէ գաւառները. երանի թէ մայրաքաղաքներու մէջ ալ պահուէր, ինչպէս եւ գաղափարը, հաւատքը եւ զգացումը սուրբ խորհրդոյն՝ իր վեհի ամբողջութեամբ :

Ա յնպէս արասցեն եւ որք ընդունելոց են զերկրորդ պսակ : Իսկ եթէ յառաջ քան զպսակիլն գործեալ իցեն ինչ, ապաչխարեսցեն նախ, եւ ապա՝ եթէ չկամիցին պսակիլ կամ ի միւեանց մեկնիլ՝ որչեսցին յեկեղեցւոյ : —

Յարգելի խմբագիրն .

— Հոս ալ ԵՐԿՐՈՐԴ ՊՍԱԿի մը խօսքը կայ՝ զոր կրնանք հասկնալ, կըսէ, ինչպէս որ ուզենք, բայց անլուծելիութեան խօսքը բնաւ չկայ : —

Նախ կը զարմանամ՝ ի՞նչպէս կարելի է ակներև և որոշ գրուածի մը մեր ուղածին պէս հասկընալ. գրուածի մը չիտակ հասկընալը կամքի՞ թէ առաջիկայ գրուածքն կը կախուի. եթէ պարզ է՝ պիտի հասկնանք ինչ որ հասկրցնելու համար գրուած է, եթէ մթին է՝ չհասկցուիր պիտի բսենք ու անցնինք : Եւ յետոյ՝ եթէ անլուծելիութեան խօսք չկայ, լուծելիութեան կա՞յ, — Ո՛չ երբե՛ք, եթէ օ՛չ մին և օ՛չ միւսն, ուրեմն ի՞նչ հարկ և ինչո՞ւ աշխատութիւն այս ժողովն ու իր կանոնն մէջ բերելու. ԵՐԿՐՈՐԴ ՊՍԱԿ մը յիշելո՞ւն համար. Ո՛վ ըսեր է սակայն՝ թէ անգամ մը պսակեալներ մահու պատճառ իրարմէ բաժնուելէ յետոյ՝ ուրիշի հետ կըրկին անգամ չեն կրնար պսակուիլ :

Ի Պարտաւ գումարեալ Բ. ժողովն (768) հետեւեալ կանոնը մէջ բերելով՝

— Եթէ քահանայ պսակ արասցէ ի վերայ երրորդաց յառաջադոյն չնայելոց, նզովեալ եղիցի եւ պսակն քակտեսցի : —

Կըսէ. — Մեր քալ հայկարան ընդդիմախօսը, որ այնքան յաղողակես կը թարգմաներ Յիսուսի խօսքերը, թող այս կանոնն ալ թարգմանէ իր ուզածին պէս :

Դժբաղդաբար, ի՞նչ ըսել կուզէ՝ չեմ հասկնար, բայց ե՛րբ և օ՛ւր ըսուեր է՝ թէ երբոր արու և էգ նախ քան ղօրինօք ամուսնութիւնն կը պսակին, կը յղանան և երկուքէ աւելի էականութիւն մ՚ալ հետերնին կունենան՝ կրնան պսակուիլ. և եթէ պատահի՝ պսակող քահանայն չպատժըւիր, ի՞նչ պատճառ կայ վիճաբանութեան պղտոտելէն դուրս ելնելու և կողէ կողմ պատէ պատ թաւալգլոր խաղալու : Այս կանոն մեր իսկ և իսկ առարկայի հետ ի՞նչ վերաբերութիւն ունի : Եւ յետոյ՝ ի՞նչ կը չահի մեր խօջ հայկարանը ըսելով դիմացինը հեգնելէն. կը կարծէ թէ կը կըճէ՞, կամ ես պիտի յիշեմ լաւ հայերէն մը չդիտնալս և ամաչե՞մ այդ անկարկուտներէն :

— Ո՛չ ամենևին՛, դի ես աղայական կը համարիմ ատանկ խայթողներ, և դի՝ ո՛չ թէ իբրև արժանիք՝ այլ իբրև պարտականութիւնը հայ եկեղեցւոյ, այնքան լաւ հայերէն գիտեմ, կը հասկընամ և կը գրեմ, որ յարգելի խմբագրին ճանչցած հայկարաններէն չատերուն վարժապետ ալ կրնամ ըլլալ, և իբ աչխարհաբառէն չատ աւելի դիւրութեամբ գրաբառ ալ կրնամ գրել, Անճնապանծութիւնը անզգամութիւն է, սակայն մեղքը սոիպողինն է : եղէ անզգամ, fանզի դուք usիպեցիք. (Բ. կորնթ. ԺԲ. 11) :

Ե

Հայկական եկեղեցւոյ սեպհական ժողովներու մէջ՝ մինչև ութերորդ դար չգտանք կանոն մը, մեր վաստաբանի ներկայացուցածներէն, որ հրաման ունենանք այր ու կին եղած ամրներէն իրարմէ շնուրեան, շրումի և հիւանդութեանց համար իրարմէ բաժանելու, և ի կենդանութեան միոյն՝ ուրիշ այր կամ կին յատկացնելու միւսոյն. տեսնանք, ասկէց ասդին պիտի ուենանո՞նք :

Յարգելի խմբագիրը Պարտաւի ժողովէն, ի կիսոյ ութերորդ դարու, կուգայ կը հասնի ԺԲ և ԺԳ. դարերու մէջտեղ : Երեք հարիւր յիսունէ աւելի երկար տարիներ՝ ամուսնալուծման կանոններու մասին սովեալ լայնկեկ միջոց մը՝ կոխելով, վերջապէս բոլոր ուժով ձեռքերը կը պրկէ ծոլեր ինկած դժբաղդի պէս՝ ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳՐԻ մը վրայ, որոյ բարեյիշատակ հեղինակը՝ Մխիթար Գօշ վարդապետ՝ ոչ այնքան վարդապետական մի մեծ չնորհքովը է հիանալի, որքան համբաւաւոր Գօշ՝ քարց (քեօսէ) մօրուսովը է աննախանձելի :

Պատմութեան մէջ՝ որ գործնական և պղպջաբեր ժամանակամիջոցն է մարդուս, երբեմն կը ներմուծուին, չես գիտեր՝ ի՞նչպէս, այնպիսի գովականներ, որոց բնաղբիւրը և արժէքը իր ժամանակակից հասկցողութեան մէջ պէտք կըլլայ վինտռել՝ քան բուն գործնէութեան և գալիք դարերու համար թողուած պիտանի արդիւնքներուն մէջ : Մեր Գօշ Մխիթար վարդապետի համար ըսեր ենք պատմութեան մէջ մեծ վարդապետ՝ գիտնական վարդապետ ալ. ըսուելներ, ինչպէս մեր տղայութեան մերձաւոր ժամանակները կը լսէինք Ֆիզիգա Գօղոս վարժապետի մը անունը, (անշուշտ բնախօսութեան մէջ անուանի հմուտ մը կարծուելով իր ժամանակակիցներէն) : Բայց Մխիթար Գօշ իւր սրբութեան, գիտութեան, մեծութեան և հեզական չնորհքին արդիւնքը համարելու, երախտապիտութիւն դանձելու, և մինչև այսօր դեռ ևս զարմանալու արժանի ծառայութիւն մը չունի և չենք տեսներ (*) եկեղեցւոյ մէջ. Բաւ լիցի՝ որ պատմական բարի կրօնաւորի մը յիշատակը չյարգեմ, և յաղօթս օրհնութեամբ չյիշատակեմ զինքը ի տօնի ամենայն արդոց ի կարգս անյայտից : Ընդհակառակն՝ պատանութեան ժամանակէս զինքը սիրեր եմ, և վայելչարան Առակներուն վրայ՝ բանասիրական սրամիտ պարապումներ ալ ըրեր եմ, ասկէց երեսուն և աւելի տարիներ յառաջ՝ մինչ տակաւին շատ ծաղկատի մի կրօնաւոր աբեղայ էի :

Մեր ու ամուսնալուծման չատագովի մէջ բացուած վիճաբանութեան նպատակը ուրիշ բան է. Խնդիրը սա է, ամուսնալուծման ի նպաստ՝ այս վարդապետի Դատաստանագիրը բան մը կարժէ՞, և կամ յապաղոյց իւր դատին ի մէջ կը բերուի՞. — Ո՛չ ամենևին : Մեր յարգելի խմբագրին խորհուրդ կուտանք՝ կրօնական ծանրակչիռ կնդրոյ մէջ՝ սա միակ վաստակաբանական չափուն հաստատուն բռնէ, որ չսխալի. նախ՝ թէ Գրքուած Օրէնքը առաքելական սահմանադրութեան համաձա՞յն է թէ ոչ, և յետոյ նկատել՝ թէ Գրողը այս սահմանադրութիւնը կանոնելու (քօտիֆիէ) պաշտօնական գիրք և հեղինակութիւն կը կրէ՞ իւր վրայ թէ ոչ : Ասոնց ո՛չ առաջինը և ո՛չ վերջինը կայ, այդ Թունդ ըսուած վարդապետի ե՛ւ գործոյն ե՛ւ անձին վրայ :

Բացատրեմ՝ որ հասկցուի :

Մխիթարայ Դատաստանագիրքէն բերուած առաջին յօդուածը որ կը պատկանի սեռական անկարողութեան գէպքին, կատարեալ համաձայն է Ս. Գիրքին, դի Ադամ ու Եւայ չափահաս ատրու և էգ վիճակին մէջ իրարու կին ըլլալու որոշուեցան, և այն իսկ պահուն՝ երբ Ադամայ բնութիւնը՝ միտքը և սիրտը զգայող և զոհացնող եւայի մը կը կարօտեր : Ո՛վ որ անկարողութեան վիճակի մէջ՝ կուզէ՝ ի ծնէ՝ կուզէ ի ցավութենէ՝ կուզէ՝ ուրիշ ո և է հիւանդութենէ ըլլայ, էգի մը դինքը կընծայէ յամուսնութիւն, ստած և իսարած է ե՛ւ կոյսը, ե՛ւ քահանայն ե՛ւ ժողովուրդը կամ վկայները, արհամարհած է Աստուածայ սուրբ սեղանը և ներկայութիւնը էն նուիրական արարողութեան մը պահուն : Իրակա-

(*) Յարգելի խմբագիրն այս բառի ծայր ծաղու նշան մը (.°) դրած էր. չգիտենք՝ ի՞նչ հասկցեր էր եւ զո՞վ կը ծաղրեր : Եթէ նոյն ժամանակի դարերն ի վեր անցած գնացած հոգեւորականները կը ծաղրէ, ըրածը պարզապէս հայրանախատութիւն է : Եթէ արդի քահանայները՝ վրան բաց զպպարտութիւն է, որովհետեւ այժմու հոգեւորականներու համար եթէ լսեր ենք թէ մէջերնին գինին քիչ մը չատկեկ փախցնողներ կան, մինչեւ այսօր, վա՛ռք Աստուածոյ, լսած չենք՝ թէ գինեւտուն գործածողներ ալ կան : Եթէ դիս կակնարկէ՝ ես կեանքիս մէջ գինով եղած չունիմ՝ մէխանէճի ո՛չ երբէք : Բարեսիրութիւնը կը պահանջէր հաւատալ՝ թէ այս ծաղու նշանը դրուելուն բուն պատճառը հայերէն չդիտցող էր. անոր համար իր ծննդական բարբառով (կամար իր ծննդական բարբառով (կասարայի) տակերէնը գրինք հանդանակող բառի առջեւ :

(*) Ա յս կանոնը հաստատ կը պահուի գաւառները. երանի թէ մայրաքաղաքներու մէջ ալ պահուէր, ինչպէս եւ գաղափարը, հաւատքը եւ զգացումը սուրբ խորհրդոյն՝ իր վեհի ամբողջութեամբ :

(*) Դար մ՚առաջ Սիմէոն կաթուղիկոս Հայրապետենիս ալ նախանձելի մօրուս մը չունէր, սակայն իր արդիւնքներով եւ անօրինակ եկեղեցականներ բարեկարգութիւններով աւելի կը յիշուի՝ քան արտաքին նկատելի դիմագծով :

ՄԱՐԴԸ ԻՐԵՆ ՊԵՏՔ Է ՍԻՐԵ

9

Ամուսնությունից հետո Ռոզան ու Ռոբերտը ապրում էին Ռոբերտի հոր՝ Ջոն Ֆրեյզերի տանը։ Ջոն Ֆրեյզերը ծեր մարդ էր, ուներ ութսունհինգ տարեկան։ Նա ապրում էր իր ամուսնուց ու երեխաներից հեռու, մենակ։ Ռոբերտը նրա միակ որդին էր։ Ռոզան ամուսնանալուց հետո ուզում էր ամուսնու հոր հետ լավ հարաբերություններ ունենալ, որովհետև գիտեր, որ նա ունի մեծ կալվածքներ, հարուստ է։ Ռոզան ուզում էր, որ ամուսնու հայրը իրեն սիրի, որպեսզի հետո նրա ունեցվածքից մի մասը ինքն էլ ստանա։ Ռոզան ամուսնանալուց հետո ամեն կերպ աշխատում էր ծեր մարդուն գոհ պահել։ Ռոզան ամուսնանալուց հետո ամեն կերպ աշխատում էր ծեր մարդուն գոհ պահել։ Ռոզան ամուսնանալուց հետո ամեն կերպ աշխատում էր ծեր մարդուն գոհ պահել։

դին, քաժանումը կը հետևի, Զարիք մ՚է այս, քահանային պըտակելոց այս չար վիճակին մասնակցութիւն ունեցած կըլլայ։ Ձչմարիտ սիրով ղիրար սիրել և մահրումեաներ սուրբ պտակի օրհնութեան տպաստել երկու կողմանէ՝ առեւանկուած չէ, այլ սրտի կապակցութեան ամրապնդում. Սակայն դիտելի է՝ որ քաժանեղոց վրայ ի տակս անօրինութեան կամ դիւականն ատելութեան, ուրիշի հետ նորէն պտակելու հրաման մը չկայ։

— Մի՛ եւ տղայոց անմեղաց յաղագս ագահութեան հայրենի ժառանգութեան կամ վասն այլ ինչ պատճառի՝ պտակ դիցէ ոք ի քահանայից, զի բազում վնասք լինին յայնցանէ, եւ պատճառս բաժանման յետոյ ի միմեանց։ Ա.յլ ժամանակ պտակի է՝ ի զարգանալ արութեան հասակի, ի հնգետասան ամաց լրումն առնն, եւ յերկուտասանին կամ եւս առաւելը՝ կընոջն, որպէս զի կարող լինիցին ըստ բանաւորաց հաճութեամբ ղեկդիլ ընդ միմեանս, առ ի հաստատուն լինելոց ղեկդութեան, եւ մի՛ ըստ անբանից՝ անհաստատս գոլով եւ առժամայն պատահումն։ Եւ այլն՝ ատադատն պարտ է լինել ըստ ժամանակի քան զկինն, որպէս եւ Ադամ նախ ստեղծեալ յԱստուծոյ եւ ապա Եւայ։

Ա.յս կանոնը յարբունս չհասեալները կարգիլէ պտակել, ի՛նչ որ հիմայ չպատահիր, սակայն Ս. Հայրապետի ժամանակները կը պատահէին մանաւանդ հայրապետական իւնամոյ յատկացեալ աշխարհի մէջ տեղ տեղ ցցուած բարձրակարգ տուներու մէջ՝ ժառանգութիւն, գործակցութիւն, բարեկամութիւն ևայլն չհետլու և բազում այլ երկրաւոր դիտումներով։ Ս. Հայրապետը կը հրամայէ որ մէկ մը ասանկ անբանաւոր, անկամք, անպահանջ և անհաստատ ամուսնութիւն չպատահի, և միւս՝ որ անպատճառ այրը տարիքով քան զկինը մեծ ըլլայ։

— Մի՛ ոք ի քահանայից ի բըռնութենէ բռնաւորաց առանց կամաց առն եւ կնոջն պտակ դիցէ . . . զի պտակն այն անհաստատ է եւ լուծանելի եւ պտակադիրքն ոչ առանց պատժոյ . . . առանց խղճոյ է լուծումն այնպիսւոյ պտակին, քանզի չէ ըստ հրամանի Աստուծոյ՝ այլ ի մարդկային բռնութենէ։ —

Ա.յս կանոնով՝ առանց երկու կողմի հաճութեան բռնի կատարուած պտակը, չպատելով կանոնական հրամանի՝ անմիջապէս բնաւ խիղճ չընելով կը շուծուի։ Առանց խղճոյ՝ շուծումն՝ շուծանելի բառերը, զոր Ս. Հայրապետի գրիչը կը գնէ այս կանոնի մէջ, չե՞ն մի գիտեր այնպիսի պատգամներ՝ յորում պտակի քակտումը կը կարօտի ծայրագոյն չրջահայեցութեան և խղճամիտ զգուշութեան։

Ա.յս կանոններէ եօթը կը գըրէ Ս. Հայրապետը ճիւղահամարի և պտակ դրուելու եկեղեցական ժամանակաց վրայ, որ մեր խընդրէն դուրս է, և ուստի զանց կընենք։

— Արդ, այս Ընորհալի Հայրապետի արդիւնական կեանքին և և չնորհալի իմաստուն առաջնորդութեանը մասին՝ տասն տասն և եօթն տարւոյ չափ կարճադոյն միջոցի վրայ՝ Մխիթար Գոշն և իր Դատաստանագրքի այն յօդուածները՝ կուտ մը կարժէն. իրաւադիտութեան և եկեղեցական իրաւաբանութեան է՛ն հասարակ օրէնքով գիրքն ու գրողը պաշտօնական հեղինակութիւն կունենան և հետևապէս ամուսնալուծման չատագովի մը կողմէ ի հերքումն անկուծելիութեան իբրև վաստ կը յիշատակուին։

Մնացորդն յաջորդով

ԵՈՐԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաղը, Օգոստ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձի առթիւ, Գումդափուի մայր եկեղեցւոյ մէջ բարեմաղթութեանց հանդէս պիտի կատարուի, նախագահութեամբ Ա.մեն. Ս. Պատրիարք Հօր, և ի ներկայութեան քարոզչաց, քահանայից, ատիճանաւոր աղգայնոց, և ընդհանուր ու վարչական ժողովոյ, տեսուչ ու թաղական խորհրդոյ և հոգաբարձութեանց։

— Հիւանդանոցի վարչական յանձնաժողովը (Հոգաբարձութիւն) չորեքշաբթի առաջին նիստը ըրաւ, և Զայեան Իլիաս էֆէնտի՝ ատենապետ, Բիւրքճիխանէեան Կարապետ էֆէնտի՝ ատենադպիր և Աւետիսեան Թովմաս էֆէնտի գանձապետ ընտրեցան։

— Յաւով կիմանամք թէ՝ Մոսկուայի մեծահարուստ աղգայիններէն՝ ժամկարեան Իսահակ աղա՝ որ իւր բարերարութեամբ հանրածանօթ է, մեռեր է՝ կարևոր կտակագիր թողլով աղգային զանազան հաստատութեանց համար։

— Նոր տարւոյ և ծննդեան տօնի չնորհաւորական այցելութիւններէ զերծ մնալու համար, Հիւանդանոցի մէկ կամ առաւել Մէճիտիյէ տալու սովորութիւնը՝ այս տարի ալ ի գործ կը դրուի։

— Պետրսպուրկէ հեռագրեալ է թէ՝ Ռուսիոյ կրթական նախարար հայազգի կոմս Դելեանեանց՝ ծանր հիւանդ է։

— Պատրիարքական Դեր. փոխանորդն, Տ. Զաւէն վարդապետի հետ անցեալ շաբաթ օր դեսպանոց ոմանց այցելից ի չնորհաւորութիւն նոր տարւոյ, Ա.մեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ։ Ա.յսօր ալ եկեղեցականաց և աչխարհականաց ոմանց հետ Ռուսաց, Հռովմէական ազգայնոց, Ասորւոց Պատրիարքարաններն ու Պուլղարաց Էկզարքարանը կերթայ ի չնորհաւորութիւն ծննդեան տօնի։

— Երուսաղիմայ Պատրիարքական փոխանորդ Դեր. Տ. Դէորգ վարդապետ՝ երկուշաբթի ուղևորեցաւ ի Ս. Էջմիածին, ինչպէս յայտնի է՝ եպիսկոպոսանալու համար։ Ս. Հայրապետն յԷջմիածին կը գտնուի և ո՛չ ի Տփղիս։

— Տփղիսէ Ձերիտէլի Շարդիյէ լրագրի գրուած է թէ՝ Էջմիածնի Ս. Հայրապետին դիւանապետ Նահապետ վարդապետ Նահապետեան և վանական կառավարութեան անդամ Վահան վարդապետ Տ. Գրիգորեան՝ իբրև կառավարութեան չահուց հակառակ գործող՝ աքսորուեցան ի հայրենական քաղաքն Ռոստով, և թէ՝ Հայրապետին եղբօրորդի Պ. Խորէնն Խրիմեան ալ՝ որ ամիս մ՚առաջ Տփղիս տարուած, բանտարկուած ու հարցաքննութեան ենթարկուած էր, իբրև անձեղ արձակեցաւ և յԷջմիածին վերադարձաւ։ — Էջմիածնէ ի Պատրիարքարան տրուած տեղեկութիւնք իբրև բոլորովին անհիմն կը հերքեն Էջմիածնի գանձարանէն գողութիւն ըլլալուն լուրն։

— Էջմիածնի Ս. Հայրապետը ականակուռ լանջախաչ նուիրեց՝ Պատրիարքարանի կրօնական դիւանապետ Փէշլիվանեան Տ. Խորէն աւագ քահանայի։

— Ծանօթ գրավաճառ Մարգարեան Վահրամ էֆէնտիի մայրը՝ տիկին Երանուհի անցեալ շաբաթ օր կնքեց մահկանացուն, և հետևեալ օրը յուղարկաւորութեան հանդէսը վայելուչ չրջով կատարուեցաւ Մաքրի դիւղի եկեղեցւոյ մէջ։ Հանգուցեալն իւր վաթանամեայ կենաց մէջ իսկ արթուն ու եռանդուն էր, և առանին բարւոք տնտեսութեան ու հոգածութեան տիպար կը հանդիսանար։

— Անցեալ կիւրակէ Ղուզդունճուդի եկեղեցւոյ մէջ ալ յուղարկաւորութեան հանդէս մը կատարուեցաւ։ Հանգուցեալն էր՝ մեղ վաղածանօթ ժամագործ Յարդիս աղա Սեդրոսեան, 80 տարեկան։ Մինչև այդ հասակն՝ անաղարտ պահած էր իւր բարեբարոյութեան համբաւն, և սիրելի ու մեծարելի հանդիսացած էր։ Հանգուցեալին որդւոյ մին է բազմածանօթ տոքթոր Սեդրոսեան էֆէնտի, որ ո՛չ միայն իւր բըժշկական յաջողակութեամբ ու ճարտարութեամբ, այլև իւր հոգեմոյն բարեբարոյութեամբ նըշանաւոր է, կը մաղթեմք որ տիկին Երանուհիի նման մայրեր, ու Սեդրոսեան—Յարգիս աղայի նման հայրեր բազմանիւ դանըուին մեր մէջ։

— Քաղաքական ժողովէն՝ վարչական Յանձնաժողով անունով խնամակալութիւն մ՚ընտրեց Հիւանդանոցի համար։ Անդամք են Զայեան Իլիաս, Տէմիրճիպաչեան Սեպուհ, Ասասեան Մկրտիչ, Բիւրքճիխանէեան Կարապետ, Խորասանճեան տոքթոր Միքայէլ, Օրմանեան տոքթոր Կոմիտաս և Աւետիսեան Թովմաս էֆէնտիները, Առաջին երեքը՝ քաղաքական ժողովէն, և չորրորդն Տնտեսական խորհրդէն են։ Երկու ամիս եղը պիտի ընտրուի նոր հոգաբարձութիւն մը։

— Քաղաքական ժողովէն վերջապէս Միացեալ ընկերութեանց նիւթական անձուկ վիճակն ալ ի նկատի առնելով, խնամակալութիւն մը կազմեց՝ այդ վիճակն անդորրելու, և սահմանեալ նպատակն՝ որ է կարօտ գաւառաց մանկտւոյն նախակրթութիւնը, — դարձեալ ըստ արժանւոյն գործադրելու միջոցները անօրինելու համար։ Անդամք են Ասլանեան Մտեփան փաչա, Հրանտ Ասատուր, Գայսերլեան Սիմոն, Ինճիճեան Յարութիւն և Աւետիսեան Բարսեղ էֆէնտիները։ — Անձանձիր աչխատասիրութիւն և յաջողութիւն կը մաղթեմք յիշեալ երկու նորակազմ խնամակալութեանց համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ելմիից պաշտօնատունն զինուորական փոխադրութեանց համար, 142 հազար լիրա վճարեց Սելանիկ–Պոլսոյ երկաթուղւոյ ընկերութեան, և մեծ գումար մ՚ալ՝ Սելանիկ–Մանաստիր երկաթուղւոյ ընկերութեան, Օսմանեան Պանքայի միջոցաւ։

— Մշոյ նորընտիր կառավարիչ Յատրդ փաչա՝ հիւանդութեան պատճառաւ հրաժարեր, և դարմանի համար Պէյրութ ուղեւորեր է։

— Մալաթիոյ գաւառի Հիւսնիմանսուր գիւղաղաքի մէջ, ամսոյս 5ին գիշերը մահմետական հացավաճառի մը խանութէն հրըդեհ պատահելով, 12 խանութ՝ վաճառքներով հանդերձ՝ հրոյ ճարակ եղեր են։

— Օգոստ. Սուլթանն 300 լիրա նուիրեց՝ անցեալ տարի ի Դաստամունի հեղեղներէ ձլատեալ կարօտելոց համար։

— Բերա Թագսիմի կողմը Ցունաց Պատրիարքարանի սեպհական գետնի մը համար, որ արդ կինուորական կրթարան եղած է, երեքշաբթի պալատական մը ֆէների Պատրիարքարանը տարաւ 15,000 լիրա, և Պատրիարքարանը փութացաւ չնորհակալեաց ուղերձ մատուցանել։

— Թէքիրտաղի կառավարական ապարանքն՝ այրեցաւ երեք, և միայն երկրագործական դրամատան թուղթերն ու դրամն աղատեցան։

— Հելլէն դեսպանը Բ. Դրան ծանուցեր է թէ՝ Ցունաստանի կառավարութիւնը պատրաստ է 260 հազար լիրա վճարել ի հաչիւ պատերազմական տուգանքին։

— Շէյխիսլամի դրունէն ու կըրթական պաշտօնատունէն բարձրաստիճան պաշտօնատարք՝ Գեսդվայի, Մանասթըրի, Եանեայի և Շքոտրայի նահանգները չրջելով՝ դինուորական ու քաղաքային մեծ ու փոքր վարժարաններ հաստատել պիտի տան։ Անատոլուի նահանգաց մէջ ալ պէտք եղած տեղերը վարժարաններ հիմնել պիտի երթան յիչեալ դրան պաշտօնէից ոմանք։

— Շքոտրայի կուսակալի օգնական Ալատուլլահ Ցովհաննէս էֆէնտի՝ պաշտօնանկ եղեր է։

— Լատինական տարեգլխի առթիւ, չնորհաւորութեան ու չնորհակալեաց հեռագիրք փոխանակեցան՝ Օգոստ. Սուլթանի և Եւրոպիոյ Վեհապետաց ոմանց մէջ։

— Մայրաքաղաքիս եղեռնադատ ատեանն՝ իբրև անպարտ արձակեց Կրետացի Սելիմ պէյն, որ ամբաստանուած էր թէ՝ անցեալ Մայիսի 20 ի գիշերը Իզմիրի մէջ սպաննած է անդղիական հպատակ Բօլ ու Լօրէնցա անուն Մալթացիները։ Դատարանը նկատեց թէ՝ Սելիմ պէյ այդ սպանութիւնն ըրած է անձնապաչտպանութեան համար։

— Մայրաքաղաքիս ռուսական նորընտիր դեսպան Պ. Զինովիէֆ՝ երկուշաբթի եկաւ։ Եւրոպական լրագրաց ոմանք դրած էին թէ՝ իւր նախորդին ընթացքէն տարբեր վարուելու հրահանգ ունի։ Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատան բերանն եղող Նոր լրագիրն կը հերքէ այն լուրն։ — Պ. Զինովիէֆ՝ ուրիշ տեղեր զանազան պաշտօններ վարելէ ետք, մայրաքաղաքիս ռուսական դեսպանատան մէջ ալ քարտուղար եղած է Իգնաթիէֆի ժամանակ։

— Իգտամ կը գրէ թէ՝ Գոսովա հաստած են այն մարդիկն, որ Գօչանայի ու Օսմանիյէի մէջ բըռնուած և տմրաստանուած էին թէ՝ դէնք ներմուծած և ցրուած են։ Ատոնց մէջ կը գտնուի, կըսէ, Զերնօֆցայի քահանայն, որոյ համար նարօանի Բրավա անուն պուլկար լրագիրն գրած էր թէ՝ նաւթով (գաթրան) այրած սպանած են։

— Իգտամ լրագիրն՝ Բէչթեր Լոյտ անուն հունգարական լրագրէն առնելով կը հերքէ՝ ի կրետէ 16ի չափ քրիստոնէից մահմետական կանանցէ սպանուելուն լուրն, զոր լրագրաց ոմանք հրատարակած էին։

Պատուաւոր՝ Ասիճան՝ Պատճառ։

Առաջին ատիճանի Օսմանիյէ՝ Բեբայի կառավարիչ Էնվէր պէյ եւ Թօփհանէի բժշկապետ Մէհմէտ Էմին փաչայի։ — Երկրորդ ատիճանի Օսմանիյէ՝ Սմառիոյ Մետրապոլիտ Տ. Աբեթիմոս։ — Սրուեստիոյ հըգադրամ՝ Սրուեստական վարժարանի մեքենագործ կարապետ Ոսկեայի (վարպետ) — Թախթիսիյէ (աղատարար) հըգադրամ՝ Կիւմիւչ — Սույըճի հիւանդանոցի բըժիչկներէն Նագդաչեան եւ դեղագործ Տիգրան ու Լեւոն էֆէնտիներ։ — Դատմամուհիի նահանգի Թաչ–Քէօփրիւ գաւառակի գայմագամութիւնն՝ Թրհալայի նախորդ Միւսիր Իօվէր Սաֆվէթ էֆէնտիի։ — Առաջին ատիճանի Օսմանիյէ՝ Սամսոի կառավարիչ (Պէյ) Սթեֆանաքի Միւղիւրիս պէյի։ — Սանիյէի երկրորդ ատիճան՝ Օրտուի գայմագամ Նէվզատ պէյի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Ի Զինաստան՝ ռուսական, գերմանական ու գաղղիական գըբաւումներէ ետքը, անգղիական տորմղի մը՝ 7 նաւերէ բաղկացեալ, Շամօլքոյի նաւահանգիստը մտնելուն լուրն ի պաշտօնէ կը հաստատուի ծովային պաշտօնատան կողմանէ։ Անգղիա բաւական չհամարելով չինական ջուրերն ունեցած 17 նաւերը, կաւելցունէ, և հռչակաւոր ծովակալ Սէյմուր Լոնտոնէ աճապարանօք ուղևորած է ընդհանուր հրամանատարութեան պաշտօնով։ Ընդհանուր կասկածանաց հակառակ, եւրոպական կարևոր լրագիրք կը դիտեն թէ՝ չինական խնդրոյն համար արդէն համաձայնած են Ռուսիա՝ Գերմանիա՝ Գաղղիա, և յայս կայ որ Անգղիոյ հետ ալ համաձայնութիւն գոյանալով, գժտութեան տեղի չըմնար։ Գալով Զինաստանի ու Ճաբոնի կառավարութեանց՝ դեռ որոշ տեղեկութիւն չկայ թէ՝ ինչպէս պիտի վարուին։

— Լոնտոնէ իբրև հաւաստի ինչ կը հեռագրեն թէ՝ երկու անգղիական մարտանաւք ուղեր են մտնել ռուսական նաւահօրմին գրաւած չինական Բօրթ–Արթիւր նաւահանգիստը, բայց իրենց եղած աղդարարութեան վրայ ետ քաչուեր են։

— Միացեալ Նահանգաց հանրապետութիւնն, ըսեր է պետական անձ մը, եթէ Զինաստանի մէջ եւրոպական մեծ տէրութիւնք երկրակալութիւնները ընեն, — Հանրապետութիւնն ալ միայն նոյն կողմերն ունեցած չահերը չպիտի ապահովէ, այլև աւելի յառաջ պիտի խաղայ։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ

××ՏՐՈՓԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ ՀԻՄՆԱԴՐԵԼ ԴԵՊ Ի ՊԵՏՔ։ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԱՄԵՆ ՕՐ ՄԷԿ ՄԱՐԴ ԿԸ ՄԱՀԱՑՆԻ ԱՅԴ ՏՈՒՆԸ ԻՐԵՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ։ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԱՐԴԻԿ ՀԱՒԱՔՈՒԵԼ ԵՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ ՄԻՇՏ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ ԿԱՏԱՐԷՆ ԱՅԴ ՕՐԸ։ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԱՆ ԱՌԱՒՕՏԻՆ ՄԱՐԴԻԿ ՀԱՒԱՔՈՒԵԼ ԵՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ ՄԻՇՏ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ ԿԱՏԱՐԷՆ ԱՅԴ ՕՐԸ։ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԱՆ ԱՌԱՒՕՏԻՆ

= ՀԱՐՑԵՐ ԿԱՆ ՈՐ ՄԱՐԴԻԿ ՀԱՒԱՔՈՒԵԼ ԵՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ ՄԻՇՏ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ ԿԱՏԱՐԷՆ ԱՅԴ ՕՐԸ։ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԱՆ ԱՌԱՒՕՏԻՆ

= ՊԱՐՈՆ ՀԱՅԿ